

УДК 378.147:616

DOI: 10.12958/2227-2844-2019-1(324)-1-278-284

Степаненко В'ячеслав Володимирович,

кандидат біологічних наук, доцент кафедри лабораторної діагностики, хімії та біохімії, доцент, докторант кафедри соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

stlsmu@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8361-5507>

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТЕХНОЛОГІЙ МЕДИЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ ДО БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

На сучасному етапі розбудови системи вищої освіти виникла потреба суспільства в працівниках нового типу – освіченої, компетентної, творчої особистості, яка має вміння швидко і оперативно реагувати на зміни в професійному середовищі та самостійно навчатися протягом усього життя. Сутність підготовки фахівця полягає у формуванні у нього системи знань і якостей особистості, необхідних для виконання різних функцій професійної діяльності (Професійний саморозвиток майбутнього фахівця, 2011: 10).

Тому одним з пріоритетних напрямів реформування системи медичної освіти є впровадження безперервного професійного розвитку. Саме від лікаря залежить здоров'я та життя пацієнта, тому актуальні знання і компетенції є ключовими аспектами професії. Система медичної освіти передбачає регламентований перелік видів навчання та не стимулює лікарів до постійного, безперервного вдосконалення професійних компетентностей. Як наслідок, навчання лікарів здебільшого припадало на останній період перед процедурою атестації.

Безперервний професійний розвиток принципово відрізняється тим, що з його впровадженням лікарі навчатимуться постійно впродовж життя. Лікарі самі обиратимуть і заходи професійного розвитку. Це дозволить пристосовувати навчання до потреб конкретної медичної практики у конкретному лікувальному закладі і надасть безумовні переваги як для лікарів, так і для пацієнтів (Проект наказу МОЗ України, 2019).

Загальні питання професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі охорони здоров'я висвітлено О. Акуленко, І. Бойчук, О. Борисюк, Р. Грицко, С. Громовою, І. Ковчиною та ін. Проблеми професійної підготовки і професійних компетенцій фахівців спеціальності «Технології медичної діагностики та лікування» вивчалися І. Заблоцькою, О. Завадецькою, Г. Луньовою, О. Любінською, А. Олійник, О. Федосєєвою та ін.

Водночас питання готовності до безперервного професійного розвитку фахівців лабораторної медицини залишається недостатньо дослідженим в науковій літературі. Актуальність проблеми готовності до безперервного професійного розвитку фахівця у галузі охорони здоров'я знаходить своє відображення на державному рівні шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів, які підкреслюють необхідність впровадження підходу безперервного професійного розвитку, спрямованого на вдосконалення фахівця у галузі охорони здоров'я протягом усього життя.

Згідно зі Стандартом вищої освіти за спеціальністю 224 «Технології медичної діагностики та лікування» для першого (бакалаврського) рівня готовність до безперервного професійного розвитку поряд з готовністю виконувати точно та якісно дослідження є спеціальними компетентностями і домінують у змісті підготовки здобувачів вищої освіти за зазначеною спеціальністю (Наказ МОН України №1420, 2018).

В Положенні про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 28.03.2018 р. № 302, зазначено, що *безперервний професійний розвиток фахівців у сфері охорони здоров'я* – це безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття ними вищої освіти у сфері охорони здоров'я та післядипломної освіти в інтернатурі, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності відповідно до потреб сфери охорони здоров'я та триває протягом усього періоду професійної діяльності (Постанова КМУ №302, 2018).

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 224 «Технології медичної діагностики та лікування» для першого (бакалаврського) рівня, де передбачено формування готовності до безперервного професійного розвитку як їх спеціальної компетентності, складають наступні програмні результати навчання:

1. Проводити підготовку оснащення робочого місця та особисту підготовку до проведення лабораторних досліджень, з дотриманням норм безпеки та персонального захисту, забезпечувати підготовку до дослідження зразків різного походження та їх зберігання.

2. Визначати якісний та кількісний склад речовин та їх сумішей. Демонструвати використання знань про морфологічні зміни тканин і органів для діагностики патологічних станів, виявляти помилкові результати та вживати заходи щодо їх корекції.

3. Застосовувати сучасні комп'ютерні та інформаційні технології.

4. Розуміти фізичні та хімічні принципи фарбування та застосовувати відповідні методи у лабораторних дослідженнях.

5. Верифікувати результати лабораторних досліджень для діагностики онкопатології (норма / патологія).

6. Верифікувати результати лабораторних досліджень в клініці внутрішніх хвороб (норма / патологія).

7. Верифікувати результати лабораторних досліджень для діагностики дитячих хвороб (норма / патологія).

8. Верифікувати результати лабораторних досліджень для діагностики захворювань хірургічного профілю (норма / патологія).

9. Верифікувати результати лабораторних досліджень для діагностики дерматовенерологічних хвороб (норма / патологія).

10. Верифікувати результати лабораторних досліджень для діагностики інфекційних хвороб (норма / патологія).

11. Виконувати гістологічні та цитологічні дослідження, верифікувати їх результати (норма / патологія).

12. Виконувати загальноклінічні, гематологічні дослідження, інтерпретувати результати з урахуванням нормальних та критичних значень, обмежень методу дослідження, клінічних та інших лабораторних показників, виявлення неправдоподібних результатів.

13. Виконувати кількісні та якісні біохімічні дослідження, інтерпретувати їх результати.

14. Виконувати мікробіологічні, вірусологічні та імунологічні дослідження для виявлення етіологічних чинників хвороб.

15. Виконувати лабораторні дослідження для діагностики паразитарних інвазій.

16. Виконувати санітарно-гігієнічні дослідження об'єктів довкілля, фізичних і хімічних факторів, антропогенних впливів тощо з підготовкою заключення.

17. Надавати першу медичну допомогу та забезпечувати лабораторнодіагностичну складову в умовах війни та надзвичайних ситуацій (Наказ МОН України №1420, 2018).

Формування компетентного медичного працівника можливе лише за умови його безперервного професійного самовдосконалення. З іншого боку, самовдосконалення забезпечує підвищення рівня професійної компетентності фахівця. Отже, важливим методичним підґрунтям є реалізація компетентнісного підходу. Перехід до компетентнісного підходу означає: переорієнтацію з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі; зміщення акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок на формування й розвиток у майбутніх фахівців здатності практично діяти, застосовувати досвід успішних дій у конкретних ситуаціях (Соцький, 2016, с.143-144).

Процес професійного розвитку та саморозвитку майбутнього спеціаліста в період його професійної підготовки має свої особливості. Він відбувається в умовах освітньої діяльності, регламентується системою вимог з боку викладачів, освітніх програм, стандартів вищої освіти, специфіки предмета професійної діяльності.

Зі вступом до закладу вищої освіти студент набуває більше самостійності, провідними видами діяльності стають навчально-професійна, науково-дослідна. Набуті знання, вміння, навички виступають для нього як засоби майбутньої професійної діяльності, тому головною для студента

повинна стати спрямованість на підготовку до обраної професії, вироблення відношення до професійної діяльності як способу самореалізації.

Для формування готовності студентів, майбутніх фахівців, здійснювати професійний саморозвиток необхідно реалізувати комплекс організаційно-педагогічних умов, які включають як суб'єктивну, так і об'єктивну складову. Суб'єктивна складова включає в себе формування внутрішньої мотивації, потреби саморозвитку як фахівця, саморефлексію та ін. Об'єктивна складова: створення відповідного освітнього середовища, реалізація моделі професійної підготовки із застосуванням прийомів і технологій навчання, що сприяють набуванню досвіду діяльності, яка саморозвиває в особистісно-професійному напрямі; формування у майбутнього фахівця вмінь щодо складання власної програми професійного саморозвитку на будь-якому етапі його професійної діяльності та ін. (Професійний саморозвиток майбутнього фахівця, 2011, с. 14-15).

Перехід до підходу безперервного професійного розвитку повинен подолати орієнтацію традиційних освітніх процесів на поверхневі «енциклопедичність» змісту, переважаність інформаційним і фактологічним матеріалами, не пов'язаними із запитам студентів і потребами суспільства. Спостерігається необхідність переорієнтації освітнього процесу з відтворення тільки зразків минулого досвіду на оволодіння способами перетворення дійсності, оволодіння засобами і методами самоосвіти, вмінням навчатися (Професинальна педагогика, 2010, с. 344).

Отже, головним змістом ідеї безперервного професійного розвитку у галузі охорони здоров'я є постійне оновлення, розвиток і вдосконалення фахівця протягом усього життя. Готовність до безперервного професійного розвитку як спеціальна компетентність здобувачів вищої освіти за спеціальністю 224 «Технології медичної діагностики та лікування» домінує у змісті їх підготовки і залежить від цілого комплексу організаційно-педагогічних умов, які включають як суб'єктивну, так і об'єктивну складову. Вона дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності відповідно до потреб сфери охорони здоров'я протягом усього періоду професійної діяльності.

Список використаної літератури

1. Наказ МОН України № 1420 від 19.12.2018 р. «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 224 «Технології медичної діагностики та лікування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти». Київ. 2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-standartu-vishoyi-osviti-za-specialnistyu-224-tehnologiyi-medichnoyi-diagnostiki-ta-likuvannya-dlya-pershogo-bakalavrskogo-rivnya-vishoyi-osviti>. **2. Постанова** КМУ №302 від 28.03.2018 р. «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я». Київ. 2018. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2018-%D0%BF>. **3. Проект** наказу МОЗ України «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів» 15.01.2019. URL: <http://moz.gov.ua/article/public-discussions-archive/proekt-nakazu-moz-ukraini-dejaki-pitannja-bezperernogo-profesijnogo-rozvitku-likariv#2>. **4. Професіональна** педагогіка: учебник для студентів, навчаючись по педагогічним спеціальностям і напрямленням. Под ред. С. Я. Батышева, А. М. Новикова. издание 3-е, переработанное. Москва: Из-во ЭГВЕС, 2010. 456 с. **5. Професійний** саморозвиток майбутнього фахівця: монографія. За ред. В. А. Ковальчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 204 с. **6. Соцький К. О.** Формування готовності майбутніх молодших медичних спеціалістів до професійного самовдосконалення: дис. ... канд. пед. наук. за спец.: 13.00.04. / Вінниця, 2016. 314 с.

References

- 1. Nakaz** MON Ukrainy № 1420 vid 19.12.2018 r. «Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 224 «Tekhnolohii medychnoi diahnostryky ta likuvannia» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity» [On approval of the standard of higher education in specialty 224 «Technologies of medical diagnostics and treatment» for the first (Bachelor) level of higher education]. Kyiv, 2018. <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-standartu-vishoyi-osviti-za-specialnistyu-224-tehnologiyi-medichnoyi-diaagnostiki-ta-likuvannya-dlya-pershogo-bakalavrskogo-rivnya-vishoyi-osviti> [in Ukrainian].
- 2. Postanova** KMU №302 vid 28.03.2018 r. «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro systemu bezperernoho profesiinoho rozvytku fakhivtsiv u sferi okhorony zdorovia». [On Approval of the Regulation on the System of Continuous Professional Development of Specialists in the Sphere of Health Care]. Kyiv, 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2018-%D0%BF> [in Ukrainian].
- 3. Projekt** nakazu MOZ Ukrainy 15.01.2019 «Deiaki pytannia bezperernoho profesiinoho rozvytku likariv» [Some issues of continuous professional development of doctors]. Kyiv. URL: <http://moz.gov.ua/article/public-discussions-archive/proekt-nakazu-moz-ukraini-dejaki-pitannja-bezperernogo-profesijnogo-rozvitku-likariv#2> [in Ukrainian].
- 4. Professionalnaya** pedagogika [Professional pedagogy] (2010). Textbook for students enrolled in pedagogical specialties and areas. Ed. S. Ya. Batsheva, A.M. Novikov. 3rd edition, revised. Moscow: Iz-vo EGVES. [in Russian].
- 5. Profesiinyi** samorozvytok maibutnoho fakhivtsia [Professional self-development of a future specialist] (2011). Monograph. Za red. V. A. Kovalchuk.. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. [in Ukrainian].
- 6. Sotskyi, K. O.** Formuvannia hotovnosti maibutnykh molodshykh medychnykh spetsialistiv do profesiinoho samovdoskonalennia [Formation of readiness of future junior medical specialists for professional self-improvement]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. / Vinnytsia. [in Ukrainian].

Степаненко В. В. Формування готовності майбутніх фахівців з технологій медичної діагностики та лікування до безперервного професійного розвитку

У статті акцентовано увагу на впровадженні підходу безперервного професійного розвитку як одного з пріоритетних підходів до професійної підготовки фахівців в галузі охорони здоров'я. Головним змістом ідеї безперервного професійного розвитку є постійне оновлення, розвиток і вдосконалення фахівця протягом усього життя.

Визначено, що готовність до безперервного професійного розвитку як спеціальна компетентність здобувачів вищої освіти за спеціальністю 224 «Технології медичної діагностики та лікування» домінує у змісті їх підготовки і залежить від цілого комплексу організаційно-педагогічних умов, які включають як суб'єктивну, так і об'єктивну складову. Вона дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності відповідно до потреб сфери охорони здоров'я протягом усього періоду професійної діяльності.

Ключові слова: безперервний професійний розвиток, технології медичної діагностики та лікування, лаборант, бакалавр, компетентність.

Степаненко В. В. Формирование готовности будущих специалистов специальности «Технологии медицинской диагностики и лечения» к непрерывному профессиональному развитию

В статье акцентировано внимание на внедрении подхода непрерывного профессионального развития как одного из приоритетных подходов к профессиональной подготовке специалистов в области здравоохранения. Главным содержанием идеи непрерывного профессионального развития является постоянное обновление, развитие и совершенствование специалиста в течение всей жизни.

Определено, что готовность к непрерывному профессиональному развитию как специальная компетентность по специальности 224 «Технологии медицинской диагностики и лечения» доминирует в содержании подготовки системы высшего образования и зависит от целого комплекса организационно-педагогических условий, включающих как субъективную, так и объективную составляющую. Она позволяет специалисту поддерживать или улучшать стандарты профессиональной деятельности в соответствии с потребностями системы здравоохранения в течение всего периода профессиональной деятельности.

Ключевые слова: непрерывное профессиональное развитие, технологии медицинской диагностики и лечения, лаборант, бакалавр, компетентность

Stepanenko V. Formation of the Readiness of Future Specialists of the Specialty «Technologies of Medical Diagnostics and Treatment» for Continuous Professional Development

The article focuses on the introduction of the continuous professional development approach as one of the priority approaches to the professional training of healthcare professionals.

The main content of the continuous professional development idea is the constant updating, development and improvement of a specialist throughout his life.

It is determined that readiness for continuous professional development as a special competence in the specialty 224 «Medical diagnostics and treatment technologies» dominates the content of the higher education system and depends on a whole complex of organizational and pedagogical conditions, including both subjective and objective components. It allows the specialist to maintain or improve the standards of professional activity in accordance with the needs of the health care system throughout the entire period of professional activity.

Formation of a competent medical worker is possible only on condition of his continuous professional development. On the other hand, self-improvement provides an increase in the level of professional competence of a specialist. Consequently, an important methodological basis is the implementation of a competent approach.

Key words: continuous professional development, medical diagnostics and treatment technologies, laboratory assistant, bachelor, competence

Стаття надійшла до редакції 25.02.2019 р.

Прийнято до друку 29.03.2019 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.